

УТВЪРДИЛ:

ЗОРНИЦА РУСИНОВА
ЗАМЕСТИК-МИНИСТЪР И РУО

**УКАЗАНИЯ ЗА ПРИЕМ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТИ, ПОДАВАНИ ПО
СТРАТЕГИИТЕ ЗА ВОМР¹**

/съгласно Чл. 37. (1) от ПМС 161/4.07.2016 г./

Настоящите Указания описват процедурите за изпълнение на Стратегиите за местно развитие (СВОМР), включващи мерки по ОП РЧР 2014-2020 г.

Целта на описаните процедури и проверки към тях е да се осигури ефективен и ефикасен процес на предоставяне на безвъзмездна финансова помощ /ПБФП/ при спазване на принципите на добро финансово управление, публичност и прозрачност, свободна и лоялна конкуренция, равнопоставеност и недопускане на дискриминация.

I. ПРАВНА РАМКА

Условията и редът за предоставяне на финансова подкрепа от ОП РЧР чрез ВОМР стават съгласно:

ЗУСЕСИФ от 22.12.2015 г.

и

ПМС № 161/4.07.2016 г. за определяне на правила за координация между управляващите органи на програмите и местните инициативни групи, и местните инициативни рибарски групи във връзка с изпълнението на Подхода "Водено от общностите местно развитие" за периода 2014 – 2020 г.

II. СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО НА УСЛОВИЯ И ОБЯВЯВАНЕ НА ПРОЦЕДУРИ

II. 1. ПРАВИЛА ЗА МИНИМАЛНА ПОМОЩ (ПРАВИЛОТО DE MINIMIS) ПО СМИСЪЛА НА РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1407/2013

¹ Указанията на УО могат да бъдат актуализирани и допълвани в случай на промени в европейското и националното законодателство и по решение на УО.

Мерките по ОП РЧР ще се изпълняват в съответствие с правилата за минимална помощ (правилото de minimis) по смисъла на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) към помощта de minimis, публикуван в Официален вестник на ЕС L 352 от 24.12.2013г. В тази връзка следва да се има предвид, че кандидати и/или партньори са **недопустими да получат минимална помощ, ако попадат в забранителните режими на помощ** в съответствие с Регламент (ЕС) № 1407/2013, а именно:

а) помощите, предоставяни на предприятия, които извършват дейност **в сектора на рибарството и аквакултурите**, обхванати от Регламент (ЕС) № 1379/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013г. относно общата организация на пазарите на продукти от риболов и аквакултури, за изменение на регламенти (ЕО) № 1184/2006 и (ЕО) № 1224/2009 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 104/2000 на Съвета (ОВ L 354 от 28.12.2013 г.);

б) помощите, предоставяни на предприятия, които извършват дейност **в областта на първичното производство на селскостопански продукти** („селскостопански продукти“ са продукти, **изброени в приложение I** към Договора (ДФЕС), с изключение на продуктите на рибарството и аквакултурите, включени в приложното поле на Регламент (ЕС) № 1379/2013).

в) помощите, предоставяни на предприятия, които извършват дейности в сектора на преработката и търговията със селскостопански продукти, в следните случаи:

i) когато размерът на помощта е определен въз основа на цените или количествата на този вид продукти, изкупувани от първичните производители или предлагани на пазара от съответните предприятия;

ii) когато помощта е свързана със задължението да бъде прехвърлена частично или изцяло на първичните производители;

г) помощите за дейности, свързани с износ за трети държави или държави членки, по-конкретно помощите, пряко свързани с изнасяните количества, със създаването и функционирането на дистрибуторска мрежа или с други текущи разходи, свързани с износа;

д) помощите, подчинени на преференциалното използване на национални продукти спрямо вносни такива.

ВАЖНО:

Когато дадено предприятие упражнява дейност в секторите, посочени по-горе в букви а), б) или в), както и в един или повече от секторите или дейностите, попадащи в допустимите сектори, съгласно Регламент (ЕС) № 1407/2013 г., то предприятието може да получи помощ само за допустимите по регламента сектори, при условие че получателят на помощта гарантира посредством подходящи средства, като например разделение на дейностите или разграничаване на разходите, че дейностите в изключените сектори (букви а, б и в) не се ползват от помощ de minimis, предоставена съгласно Регламент (ЕС) № 1407/2013 г.

Правилата за минимална помощ са подробно описани в Условието за кандидатстване (Приложение към Указанията).

II.2. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДОПУСТИМИТЕ РАЗХОДИ

Допустимите и недопустимите разходи се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд на Европейския съюз и от Европейския фонд за морско дело и рибарство, разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 2018/1046 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г.

На основание чл. 57, ал. 2 от ЗУСЕСИФ не са допустими разходи за проекти или дейности, които са физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на формуляра за кандидатстване от бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са извършени от него.

Не са допустими за финансиране разходи за консултантски услуги, свързани с подготовката и/или попълването на документите за кандидатстване за финансова подкрепа.

В Условието за кандидатстване не трябва да се планират разходи за информиране и публичност. Кандидатите са длъжни да изпълняват изискванията за информиране и публичност в рамките на планирания бюджет за организация и управление на проекта.

Разходите за целевата група произтичат и са пряко необходими за осъществяването на допустими дейности и са свързани с участието на целевите групи в тях.

При предоставяне на безвъзмездна финансова помощ под формата на действително направени разходи, задължително се посочват единични цени в описанието на дейностите по проекта. На етап техническа и финансова оценка на проектното предложение, оценителната комисия ще следи за средни пазарни цени на заложените разходи (където е приложимо) и в случай на необходимост ще пристъпи към редукция на бюджета. При невъзможност да бъде оценен даден разход или е планиран в завишени стойности, това ще окаже влияние върху оценката на проектното предложение.

Видовете допустими разходи по ОПРЧР могат да бъдат представени в следния неизчерпателен списък:

- разходи за трудови и други възнаграждения, стипендии и други доходи на физически лица за дейности, пряко свързани с изпълнението на договора за финансиране, включително осигурителните вноски, начислени за сметка на осигурителя върху договореното възнаграждение, съгласно националното законодателство;
- разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни); стойността им се определя съгласно Наредбата за командировките в страната
- разходи за материали и консумативи, необходими за изпълнението на дейностите по договора за финансиране;

- разходи за оборудване и обзавеждане;
- разходи за нематериални активи;
- разходи за обучения;
- разходи за други услуги;
- разходи за СМР (ако е приложимо);
- непреки разходи.

ВАЖНО:

Без да се засяга чл.67, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, безвъзмездната финансова помощ и възстановимата помощ при проекти, финансирани от ЕСФ, при които финансовата подкрепа не надвишава левовата равностойност на 100 000 евро, се предоставят под формата на стандартни таблици за разходите за единица продукт и/или еднократни суми, и/или единни ставки.

Приложение А: Методология за опростено отчитане на разходи по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., във връзка с чл. 67 и чл. 68, чл. 68а и чл. 68б на Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета, ведно с всички приложения към нея.

За мерки, при които се прилагат правилата за опростено отчитане на разходите, съгласно чл. 68б на Регламент (ЕС) № 1303/2013 - единна ставка в размер 40 на сто от допустимите преки разходи за персонал за покриване на останалите допустими разходи за даден проект, **разходите, които са определени като единна ставка в Условието за кандидатстване се залагат служебно от оценителната комисия.**

В останалите случаи се залага вариант на отчитане на разходите, спрямо спецификата на процедурата, както следва:

ВАРИАНТ I. За проектни предложения, на които общо допустимите разходи (БФП) са в размер по-голям от 195 583.00 лв. (ако е приложимо) или се осъществяват изключително чрез възлагане на обществени поръчки за строителство, стоки или услуги, възстановяването на разходите става на база:

1. стандартна таблица на разходите за единица продукт, съгласно чл. 67, (1), т. б от Регламент 1303/2013. Това са разходите за мотивационно обучение, професионална квалификация, обучение по ключови компетентности, осигуряване на обучение по време на работа, стажуване, възнаграждения на наставниците, субсидирана заетост и стипендии.
2. действително направени и платени допустими разходи – приложимо за всички останали дейности.

При предоставяне на безвъзмездна финансова помощ под формата на действително направени разходи, задължително се посочват единични цени в описанието на дейностите по проекта. На етап техническа и финансова оценка на проектното предложение, оценителната комисия ще следи за средни пазарни цени на заложените разходи (където е приложимо) и в случай на необходимост ще пристъпи към редукция на бюджета.

3. финансиране с единна ставка, определено чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи, съгласно чл. 67, (1), т. г от Регламент 1303/2013. Непреките разходи се определят чрез прилагане на единна ставка, определена чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи, съгласно чл. 67 (1), точка г., чл. 67 (5), точка а, (i) и (ii) и чл. 68 буква (а) от Регламент 1303/2013. Непреките разходи са в размер на точно 10 % от преките допустими разходи.

ВАРИАНТ II. За проектни предложения, които не се осъществяват изключително чрез възлагане на обществени поръчки за строителство, стоки или услуги и общата стойност на разходите е по-малка или равна на 195 583,00 лв. (БФП) – ако е приложимо, се прилагат правилата за опростено отчитане на разходи, определени на база:

1. стандартна таблица на разходите за единица продукт, съгласно чл. 67, (1), т. б от Регламент 1303/2013; и/или

2. еднократни суми за отделните видове разходи, съгласно чл. 67, (1), т. в от Регламент 1303/2013; и/или

3. финансиране с единна ставка, определено чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи, съгласно чл. 67, (1), т. г от Регламент 1303/2013.

Разходите са определени по коректен, справедлив и проверим метод на изчисление, основаващ се на:

- статистически данни или друга обективна информация, съгласно чл. 67 (5), буква „а“, точка „i” от Регламент 1303/2013 (за стандартна таблица на разходите за единица продукт и финансиране с единна ставка), и

- проектобюджет, изготвен за конкретния случай и одобрен предварително от Управляващия орган, съгласно чл. 67 (5), буква „аа“ от Регламент 1303/2013 (за еднократни суми за отделните видове разходи).

В случай че в резултат на отстраняване на недопустими разходи от бюджета на проекта, общата сума на проектното предложение (БФП) се окаже под прага от 195 583.00 лв. и не се осъществява изключително чрез възлагане на обществени поръчки за стоки, услуги и строителни дейности, в процеса на оценка се преминава към Вариант II. (ако е приложимо)

По всички процедури за подбор, с изключение на мерките, за които се прилагат правилата за опростено отчитане на разходите, съгласно чл. 68б от Регламент 1303/2013, задължително се прилагат стандартни таблици за разходите за единица продукт и единна ставка за непреките разходи, определена чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи, съгласно чл. 67 (1), точка г., чл. 67 (5), точка а, (i) и (ii) и чл. 68 буква (а) от Регламент 1303/2013. Непреките разходи са в размер на 10 % от допустимите преки разходи по проекта.

Разходите по правилата на ЕФРР следва да са съгласно предвиденото по мерките в стратегиите за ВОМР и в съответствие с чл. 98 от Регламент 1303/2013г.

II.3. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДОПУСТИМИ ДЕЙНОСТИ

Допустимите дейности се определят в съответствие с планираните дейности в одобрената мярка в СВОМР и указанията на УО. Те представляват преките дейности при изпълнение на проектите.

ВАЖНО: УО на ОПРЧР си запазва правото в контекста на целите на дадена мярка на МИГ, описаните кандидати/партньори/дейности в СВОМР да бъдат детайлизирани/конкретизирани/пояснени в Условието за кандидатстване. Предвид стратегическия характер на СВОМР, не всички посочени в мерките кандидати/партньори/дейности се включват в Условието за кандидатстване, преценява се според нуждите на територията и спецификата на мярката.

В рамките на всеки проект задължително се изпълнява дейността за информация и комуникация.

Дейностите за организация и управление и дейностите за информация и комуникация **не се описват** в проектните предложения, но с подписване на Формуляра за кандидатстване, кандидатът се задължава да ги изпълнява.

Дейностите за информация и комуникация трябва да отговарят на условията и изискванията описани в Единния наръчник на бенефициента за прилагане правилата за информация и комуникация 2014-2020 г., публикуван на интернет страницата на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 г.

Дейностите в рамките на конкретното проектно предложение трябва да гарантират постигането на целта на конкретната процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, обявена в изпълнение на мярка от СВОМР.

Указанията и информацията за дейностите, представени по-долу, следва да бъдат взети предвид при подготовката на Условието за кандидатстване по съответните мерки по ОПРЧР. Те допълват указанията на УО на ОПРЧР за разработване на стратегии за ВОМР по приоритетна ос 1 и приоритетна ос 2 на оперативната програма.

При подготовката на Условието за кандидатстване могат да се използват само тези от текстовете по-долу, които са необходими за дейностите, включени в мерките на СВОМР. Изискванията се включват задължително.

Условията за кандидатстване, които МИГ подготвят, трябва също да отразяват местната специфика, произтичаща от конкретната територия на МИГ и нуждите на целевите групи, към която проектите в изпълнение на стратегията да имат отношение.

ДЕЙНОСТИ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 1

- 1. Дейности за лица от целевата група, включени в мерките в сферата на пазара на труда**

По-долу са представени изисквания и допълнителна информация във връзка с основните дейности за подкрепа в сферата на пазара на труда. Посочените дейности не са изчерпателни.

1.1 Обучения на представители на целевите групи

При планирането на обучения трябва да се има предвид, че ваучерите не са приложими като инструмент за финансиране на обучения по мерките на стратегиите за ВОМР, съответно разходите за тях са недопустими.

Предвид необходимостта от целенасочване на обученията към конкретно работно място и работодател, в един проект едно лице може да бъде включено само в едно обучение по професионална квалификация или само в едно обучение по ключови компетентности, или в по едно обучение и от двата вида.

За успешно завършило обучението лице ще се счита всяко лице, което: има присъствие минимум 80% от хорариума за съответното обучение, проведен е заключителен изпит (когато е приложимо) и на съответното лице е предоставен документ удостоверяващ завършеното обучение – приложимо за всички обучения.

1.1.1. Предоставяне на обучение за придобиване на професионална квалификация (нова или повишаване на съществуваща).

„Обучения за придобиване на професионална квалификация“ са обученията, регламентирани в Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО). Предоставят се от лицензирани Центрове за професионално обучение (ЦПО) - <http://www.navet.government.bg/bg/statut-na-tspo/>. Обученията могат да бъдат и по част от професия.

Обучителни/образователни организации по мерките от СВОМР не се планират като кандидати или партньори в процедурите.

Кандидатът избира обучаваща организация/институция по реда на глава четвърта от ЗУСЕСИФ и ПМС 160/01.07.2016 г. или ЗОП и свързаната подзаконова нормативна уредба, в зависимост от това, дали се явява възложител по реда на ЗОП или не.

ОБУЧЕНИЕ НА БЕЗРАБОТНИ И НЕАКТИВНИ ЛИЦА

Обучението се извършва в съответствие с установените, заявени от работодателите нужди, и с насоченост към длъжността, която се предвижда да заеме лицето и съответната на нея професия.

Допустимо е **кандидатът/партньорът** да извърши самостоятелно обучение/я по професионална квалификация, само ако притежава Център за професионално обучение /ЦПО/ с активна лицензия от НАПОО по професиите, по които ще проведе обучение/я, т.е. ако кандидатът/партньорът и притежаваната от тях обучителна организация са едно и също юридическо лице. В такъв случай, за **кандидата/партньора** е задължително да обучи в професионална квалификация **поне толкова представители на целевата група, колкото се предвижда да наеме след обучението**. Това обстоятелство следва да бъде посочено във Формуляра за кандидатстване.

ОБУЧЕНИЯ НА ЗАЕТИ (РАБОТЕЩИ) ЛИЦА, ВКЛ. САМОНАЕТИ – по инвестиционен приоритет 6 или 7 на Приоритетна ос 1 на ОПРЧР – обученията се

организиран от работодатели за заетите в техните предприятия лица, при необходимост от повишаване на квалификацията или придобиване на нова във връзка с конкретно работно място.

Ако **кандидатът** притежава ЦПО, с регистрация в Регистъра на ЦПО към НАПОО и има активна лицензия за професиите и/или приложимите специалности, допустимо е обучението да се проведе от това ЦПО без избор на външен изпълнител.

В случай че **партньорът** притежава ЦПО, т.е. партньорът и обучителната организация са едно и също юридическо лице, с активна лицензия от НАПОО за професиите и/или специалностите, по които се предвижда да се провежда/т обучението/та, допустимо е този ЦПО да предостави обучение/ята, само ако се предвижда партньорът да обучи 100 % от своите работници и/или служители, включени в проекта.

Изисквания към всички обучения за професионална квалификация:

Професионалното обучение се осъществява в съответствие с изискванията на Закона за професионалното образование и обучение.

Допустимо е обучението единствено по професии и специалности, включени в Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от Националната агенция за професионално обучение и образование (НАПОО) - <http://www.navet.government.bg/bg/aktualen-spisak-na-profesiite-za-poo/>.

Продължителността на обученията и стойността за едно обучение за едно лице, спрямо степента на професионална квалификация, са както следва²:

- по първа квалификационна степен – мин. 300 учебни часа – 600 лв.;
- по втора квалификационна степен - мин. 660 учебни часа – 1200 лв.;
- по трета квалификационна степен - мин. 960 учебни часа – 1800 лв.;
- част от професия по първа квалификационна степен - мин. 200 учебни часа – 400 лв.;
- част от професия по втора квалификационна степен - мин. 300 учебни часа – 600 лв.;
- част от професия по трета квалификационна степен - мин. 600 учебни часа – 1125 лв.

1.1.2 Предоставяне на обучение за придобиване на ключови компетентности

Целта на обучението е придобиване на познания по някоя от седемте ключови компетентности, в зависимост от изискванията на длъжността, с която е свързано обучението.

Ключовите компетентности, определени съгласно Европейската референтна рамка на ключовите компетентности са: КК 1 – Общуване на роден език; КК 2 – Общуване на чужди езици; КК 3 - Математическа компетентност и основни знания в областта на природните науки и технологиите; КК 4 – Дигитална компетентност; КК 5 – Умение за

учене; КК 6 – Обществени и граждански компетентности; КК 7 – Инициативност и предприемачество.

Включването на всички ключови компетентности не е задължително, освен ако не са конкретно посочени в съответната мярка. Въз основа на местните нужди и анализи, МИГ може да подбере някои от КК, които са необходими за съответната процедура.

Кандидатът избира обучаваща организация/институция/физически лица за предоставяне на обучения по ключови компетентности по реда на глава четвърта от ЗУСЕСИФ и ПМС 160/01.07.2016 г. или ЗОП и свързаната подзаконова нормативна уредба, в зависимост от това, дали се явява възложител по реда на ЗОП или не.

Обучение за придобиване на ключови компетентности на безработни и неактивни лица - Обучението се извършва в съответствие с установените, заявени от работодателите нужди, и с насоченост към изискваните компетенции за длъжността, която се предвижда да заеме лицето.

Обучения за придобиване на ключови компетентности на заети (работещи) лица – по инвестиционен приоритет 6 или 7 на Приоритетна ос 1 на ОПРЧР– обученията се организират от работодатели за заетите в техните предприятия лица, при необходимост от повишаване на знанията и уменията по съответната ключова компетентност или придобиване на нова във връзка с конкретно работно място.

Изисквания към обучението по ключови компетентности (КК):

Обученията по КК трябва да бъдат извършени от организации или преподаватели с опит в представянето на обучения по съответната компетентност;

Обучението по КК следва да завърши със съответен документ, удостоверяващ придобитите знания и умения.

Минимална продължителност на обученията и цената на обучението за едно лице³:

- по ключова компетентност 1 – мин. 16 учебни часа –70 лв.;
- по ключова компетентност 2 –мин. 300 учебни часа за три нива на обучение –700 лв. за трите нива;
- по ключова компетентност 3 - мин. 30 учебни часа –140 лв.;
- по ключова компетентност 4 - мин. 45 учебни часа –250 лв.;
- по ключови компетентности 5, 6 и 7 - мин. 30 учебни часа –140 лв.

При предоставяне на обучения по ПК и КК, цената за обучение е фиксирана. Пример (по I квалификационна степен – минимум 300 ч. – 600 лв.)

1.2 Осигуряване на стипендии на обучаващите се

Тези разходи са в размер на 10 лева за всеки присъствен учебен ден в населеното място и по 15,00 лв. за всеки присъствен учебен ден извън населеното място (минимум 6 учебни часа дневно). Допустими са при обучение на неактивни или безработни лица.

Осигуряването на стипендии е допустим разход при посочените обучения, но не е задължителен. Стипендии не са допустими при обучение по време на работа (чиракуване) и стажуване.

1.3 Наемане на работа на лице от целевата група – субсидирана заетост (в т.ч. наемане на свободно работно място, наемане на новоразкрито работно място). Включване в стажуване или чиракуване (обучение по време на работа)

Разходите за възнаграждения за всяко лице, включено в субсидирана заетост при работодател, се покриват **за наемане на длъжности, попадащи в обхвата на единични групи професии от 2 до 9 клас от НКПД 2011 г.**

Включват осигуряване на **субсидии за заетост до 6 месеца** при покриване на 100 % от сумата на **МОД за съответната длъжност и всички дължими вноски за сметка на работодателите**, съгласно ЗБДОО и ЗБ на НЗОК, за съответната година и ТЗПБ в размер на 0.4%, както и възнаграждения за основен платен годишен отпуск по реда на чл. 155 или чл. 319 от КТ, разходи за обезщетения, съгласно чл. 222, ал. 3 от КТ при прекратяване на трудовото правоотношение и възнаграждения по реда на чл. 40, ал. 5 от КСО за първите 3 работни дни от временната неработоспособност.

Недопустими са осигурителни вноски, начислени за сметка на работодателя върху възнагражденията по реда на чл. 40, ал. 5 от КСО за първите 3 работни дни от временната неработоспособност на лицето в размер на 70 % от дневното му възнаграждение.

Ако мерките са насочени към **силно уязвими групи на пазара на труда** (продължително безработни с регистрация в ДБТ над 12 мес., хора над 54 г. възраст, хора с трайни увреждания, безработни/неактивни лица с ниско образование /под средното/, вкл. и без никаква професия, безработни/неактивни лица от ромски произход), субсидираната заетост може да бъде с продължителност **до 12 месеца**.

Дейностите по **стажуване и обучение по време на работа** се различават по своята специфична цел от наемането на лица на свободни работни места при работодател и трябва да бъдат съобразени, вкл. по отношение на договорните отношения, с конкретните изисквания за тях в нормативната уредба – Кодекс на труда.

Разходите за възнаграждения за лицата, включени в **стажуване** са в размер на 100 % от сумата на МОД за съответната длъжност, попадаща в обхвата на единичните групи професии от 2 до 9 клас от НКПД 2011 г., както и дължимите вноски за сметка на работодателя, съгласно ЗБДОО и ЗБ на НЗОК, за съответната година и ТЗПБ в размер на 0,4 % за лицата, включени в стажуване. Разходите са допустими за период до 6/12 месеца.

Разходите за възнаграждения на лицата, включени в **обучения по време на работа/чиракуване/** са в размер на 90 % от сумата на минималната работна заплата за страната за съответната година, както и дължимите вноски за сметка на работодателя, съгласно ЗБДОО и ЗБ на НЗОК, за съответната година и ТЗПБ в размер на 0,4 % за лицата, включени в обучение по време на работа/чиракуване. Разходите са допустими за период до 6 месеца.

Недопустими са осигурителни вноски, начислени за сметка на работодателя върху възнагражденията по реда на чл. 40, ал. 5 от КСО за първите 3 работни дни от временната неработоспособност на лицето в размер на 70 % от дневното му възнаграждение.

В случай че по мярката се предвижда изискване за устойчива заетост, същата следва да се търси по отношение на новонаетите лица, а не на работните места!

1.4 Осигуряване на наставник от работодателя за новонаети лица

Наставниците обичайно се определят, за да подпомогнат по-бързото навлизане в работния процес и овладяването на специфични умения на работното място от представители на целевата група, наети на работа по проекта. Те най-често са необходими за лица, които нямат работните навици и умения за работа (напр. започват първа работа) или са ги загубили (напр. при продължително безработни) или са новонаети на специфични работни места, изискващи специфични умения, които трябва бързо да се овладеят. Всеки наставник отговаря за минимум 1 и максимум 7 души – представители на целевата група.

Разходите за възнаграждение на наставници, определени от работодателя, които ще подпомагат новоназначените работници и служители са за период **до 3 месеца**. **Месечното възнаграждение на наставниците е в размер на до ½ от минималната работна заплата**, установена за страната. Недопустими са осигурителни вноски, начислени за сметка на работодателя върху възнагражденията на назначените наставници. Наставникът следва да бъде лице от същото предприятие. Отношенията между работодателя и наставника се уреждат с нов трудов договор/заповед или допълнително споразумение към съществуващ такъв, в което се определят разпределението на работното време и всички други условия за изпълнение на наставничеството. Наставникът трябва да отчете минимум 40 часа месечно като наставник, за да получи съответно възнаграждение за това.

За осигуряване на качествена подкрепа, наставникът трябва да отговаря на определени условия: функциите по длъжностна характеристика на наставника са същите или сходни на функциите на обучаемото лице.

Разходите за мотивационно обучение, професионална квалификация, обучение по ключови компетентности, осигуряване на обучение по време на работа, стажуване, възнаграждения на наставниците, субсидирана заетост и стипендии се определят на база стандартна таблица на разходите за единица продукт, съгласно чл. 67, (1), т. 6 от Регламент 1303/2013.

1.5 Активиране на неактивни лица

Активирането е комплексна дейност, която включва целенасочена работа с неактивните лица (лицата, които не са заети, не са регистрирани в дирекция „Бюро по труда“ и не търсят работа, като в т.ч. влизат и т.нар. „обезкуражени“ лица, които желаят да работят, но не търсят активно работа, тъй като смятат, че няма да намерят такава). В групата на неактивните влизат и специфичната група на младежите NEETs (младежи до 29 г. вкл., които не са заети и не участват в никакви форми на обучение или образование).

За да бъдат ефективни действията по активиране е необходим индивидуален подход спрямо лицата от посочената целева група. Идентифицирането на конкретните представители от целевите групи е първият важен момент от подхода. Индивидуалният подход към лицата следва да отчита нуждите, способностите, образованието,

квалификацията, способностите за търсене на работа и други лични характеристики на всяко лице. При работата си с идентифицираните неактивни лица, бенефициентите следва да ги насърчават и подпомагат да:

- (1) се върнат в образователната система (отпадналите от образователната система трябва да бъдат насочвани към образователни институции за продължаване на образованието);
- (2) да се реализират на пазара на труда и да започнат работа;
- (3) да се включат в обучение във връзка с възможност за работа;
- (4) да се регистрират в дирекция „Бюро по труда” и активно да търсят работа.

Примерни дейности за идентифициране и активиране:

- провеждане на неформални срещи – индивидуални и групови;
- изготвяне на индивидуален профил за определяне на потребностите на всяко лице;
- индивидуална работа с бенефициентите - предоставяне на съвети, професионалното информиране и консултиране, съобразени с индивидуалните потребности; психологическо подпомагане за придобиване на активно поведение на пазара на труда;
- помощ при изготвяне на автобиография, представяне на различните техники на търсене на работа и създаване на умения и навици за търсене на работа;
- включване в мотивационно обучение;
- трудови борси, осъществяване на връзки с работодатели и подпомагане наемаването на работа;
- насочване към образователни институции за продължаване на образованието; насочване към възможности за обучения.

1.6 Посредническа дейност на пазара на труда

Посредническата дейност се изразява в оказване съдействие на търсещите работа лица и на работодателите, предлагащи работни места, с цел подпомагане започването на работа и сключване на договор. Чрез реализиране на конкретната дейност се цели да се съкрати/прекрати престоя на лицата без работа и те да се насочат към реализация на трудовия пазар посредством предоставяне на информация, мотивиране да търсят работа, насочване към мерки и програми за заетост или обучения, срещане/представяне пред работодатели и др. под.

Организациите, които ще извършват посредническа дейност на пазара на труда в проектните предложения се избират от кандидата по реда на глава четвърта от ЗУСЕСИФ и ПМС 160/01.07.2016 г. или ЗОП и свързаната подзаконова нормативна уредба, в зависимост от това, дали кандидатът/партньорът се явява възложител по реда на ЗОП или не.

Организации за извършване на посредническа дейност на пазара на труда по мерките от СВОМР не се планират като кандидати или партньори в процедурите.

По отношение на мотивационното обучение, разходите се определят на база стандартна таблица на разходите за единица продукт, съгласно чл. 67, (1), т. б от Регламент

1303/2013 г. Стандартната таблица на разхода за единица продукт е в размер на 80 лв. за 30 учебни часа на лице, включено в мотивационно обучение. В стойността на обучението се включват всички присъщи разходи във връзка с обучението – разходи за учебни материали, консумативи, издаване на документи за завършено обучение, възнаграждение на преподаватели, осигуровки, наеми, режимни и други разходи, свързани с предоставянето на обучението.

1.7 Професионалното информиране, консултиране и ориентиране

Професионалното информиране, консултиране и ориентиране се осъществява с цел подпомагане на лицата в съответствие с техния личностен профил и индивидуални характеристики при избора им на професия, подходящо обучение и кариерно развитие. Професионалното ориентиране може да се провежда в индивидуални и групови форми.

За изпълнението на тези дейности могат да се използват различни методи, които могат да включват: информиране и консултиране; психологическо подпомагане (според конкретната необходимост на конкретните лица); насочване към обучение; насочване и подпомагане за започване на работа, вкл. насочване към регистрация в дирекция „Бюро по труда”. Прилагането на индивидуален подход в процеса на предоставяне на тези услуги е силно препоръчителен.

Центрове за информация и професионално ориентиране (ЦИПО), които ще извършват професионалното информиране, консултиране и ориентиране, се избират от кандидата като външни изпълнители по реда на глава четвърта от ЗУСЕСИФ и ПМС 160/01.07.2016 г. или ЗОП и свързаната подзаконова нормативна уредба, в зависимост от това, дали се явява възложител по реда на ЗОП или не.

ЦИПО по мерките от СВОМР не се планират като кандидати или партньори в процедурите.

1.8 Оборудване, обзавеждане и адаптиране на работни места

В случай че е предвидена дейност за оборудване и обзавеждане на новосъздадени работни места, същата трябва да е добре обоснована и да произтича от мярката в СВОМР. Средствата за оборудване и обзавеждане **не може да надхвърлят 20 % от допустимите преки разходи** по проекта. В случай на обоснована необходимост, е допустимо увеличение до 35% максимум, като в този случай се предоставя задълбочен и аргументиран анализ от страна на МИГ, който подлежи на одобрение от страна на УО в хода на съгласуване на условията за кандидатстване.

В рамките на тези дейност не е допустимо закупуването на машини и съоръжения, свързани с модернизация на производствената/основната дейност на предприятието.

Строително-монтажни работи са допустими само и единствено в проекти, свързани с дейности, касаещи хора с увреждания, напр. адаптиране на работни места, и са допустими в случай, че работодателят предвижда да наеме на тези работни места лица с увреждания. Дейността трябва да е добре обоснована и да произтича от мярката в СВОМР, като разходите за СМР са допустими **до 10% от допустимите преки разходи** по проекта.

2. Изпълнение на проектите чрез включване на физически лица, пряко ангажирани в изпълнението на дейностите (напр. обучители, експерти по дейности и др.)

Когато изпълнението на дейностите изисква това, бенефициентът или партньорът могат да наемат експерти или други физически лица, които пряко са ангажирани в извършването на дейностите. Те могат да бъдат досегашни служители и/или новонаети такива във връзка с изпълнението на конкретния проект. Проектите могат да включват финансиране на разходи, свързани с тези лица. Необходимостта от включването на такива лица в проектната дейност се обосновава ясно в описанието на съответната дейност, като се посочват изискванията за тях и свързаните с тях разходи.

Във връзка с дейностите по приоритетна ос 1, такива лица могат да бъдат например обучители, психолози, експерти, консултанти и др. Всички наети лица трябва да имат необходимия опит и експертиза.

Планирането и отчитането на разходите за възнаграждения следва да бъде съобразено с Методологията за регламентиране на възнагражденията по ОП РЧР 2014 -2020, която се прилага към документите за информация при обявяване на процедурата и ПМС 189/2016г.

И в случаите, в които планираните разходи се предвижда да бъдат възложени на физически лица и са под праговете за провеждане на процедури, определени в Закона за обществените поръчки и ПМС 160/01.07.2016г., възнаграждението следва да бъде заложено при спазване на разпоредбите на Методологията за регламентиране на възнагражденията по ОП РЧР 2014 – 2020, като размерът на почасовото заплащане на наетите по проекта лица не може да бъде по-висок от размера на почасовото им заплащане, определен с акта за назначаването им или с основния им трудов договор и да не бъде по-висок от стойностите, заложи в Таблицата за определяне на допустимите почасови ставки (Приложение Н) – Приложение за информация към Условието за кандидатстване. Това не ограничава на етап изпълнение, планираните по този начин разходи, да бъдат възложени и на юридически лица при определените в бюджета стойности.

ДЕЙНОСТИ ПО ПРИОРИТЕТНА ОС 2

По-долу са представени изисквания и информация във връзка с основните дейности за подкрепа в сферата на социалното включване и борбата с бедността по инвестиционните приоритети на ПО 2. Дейностите не са изчерпателни.

ВАЖНО:

Водещ принцип при планирането и изпълнението на дейностите по ПО 2 е поставянето „в центъра“ на нуждите и потребностите на отделния човек. Осигуряването на интегриран достъп до здравни, социални и други услуги, според специфичните потребности на човека в неравностойно положение, се основава на индивидуалната му оценка, която се извършва съгласно националното законодателство.

В проектното предложение е необходимо кандидатът да посочи конкретна/и целева/и група/и, към които ще бъдат насочени дейностите в проектното предложение. Необходимо е да се направи анализ на техните нужди и проблеми, както и към решаването, на кои от тях е насочен проектът. Целевата група, включена в проектното предложение, трябва да бъде описана с нейните конкретни характеристики.

Не е препоръчително предоставяне на интегрирани услуги без ясна визия за последващата им устойчивост. Според даден случай и мярка на МИГ, УО ще изисква становище от АСП по отношение на необходимостта и целесъобразността от предоставяне на дадени услуги в рамките на инвестиционен приоритет 1, 2 и 3 на ПО 2.

Дейности за лица от целевите групи, включени в мерки в сферата на социалното включване:

Разходите за целевата група трябва да произтичат и да са пряко необходими за осъществяването на допустими дейности, свързани с участието на целевите групи в съответните дейности.

Инвестиционен приоритет 1, ПО 2

Проблемите пред социално-икономическата интеграция на маргинализираните групи и общности от населението, с фокус върху ромите и гражданите с произход от друга държава, обичайно имат комплексен характер. Подкрепата следва да бъде насочена към преодоляване на различни фактори, които увеличават бедността и риска от социално изключване чрез подобряване достъпа до услуги в различни области: заетост, образование, обучение, социални и здравни услуги. Заради това, проектите по инвестиционен приоритет 1 на приоритетна ос 2 трябва задължително да прилагат интегриран подход.

Това се изразява в съчетаване на минимум две от следните направления дейности: 1) подобряване достъпа до заетост; 2) подобряване достъпа до образование; 3) подобряване достъпа до социални и здравни услуги; 4) развитие на местните общности и преодоляване на негативните стереотипи.

Задължителен характер ще имат дейностите от направление 3. Препоръчително е включването на направление 1 – подобряване достъпа до заетост. Дейности от направление 4 за преодоляване на негативни стереотипи, недопускане на неравно третиране и подкрепа за реализацията на основните икономически, социални и културни права, могат да бъдат допълващи при ясно обоснована необходимост, ако в местната общност е идентифицирано наличието на негативни стереотипи и проблеми.

За изпълнение на дейностите по направление 4 са допустими разходи в размер на не повече от 10% от общия размер на допустимите разходи по проекта.

Инвестиционен приоритет 1 на приоритетна ос 2 е допустим както по ОП РЧР, така и по ОП НОИР, а в същото време в изпълнение на приоритета се планират и интегрирани проекти на общини и техни партньори, които ще се финансират едновременно и по двете оперативни програми по интегрирана национална операция „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи“. Това налага в указанията за кандидатстване да се представи ясно и убедително разграничението на обхвата (бенефициенти, целеви групи, дейности и др.) по отделните източници на финансиране, ако на територията на МИГ съществува друг проект или проектно предложение, което (ще) се финансира от ИП 2 от

интегрираната операция. Указанията следва да дават точна представа за допустимия обхват на проектите по ВОМР в тази връзка. Това се налага с цел недопускане на двойно финансиране на участниците и дейностите, които са включени в проектите по ВОМР.

Примерни дейности по четирите допустими направления:

Направление 1: „Подобряване достъпа до заетост” е насочено към:

- ✓ Активиране на икономически неактивни лица;
- ✓ Посредничество за намиране на работа;
- ✓ Професионално информироване и консултиране;
- ✓ Психологическо подпомагане;
- ✓ Мотивационно обучение;
- ✓ Предоставяне на обучение за придобиване на професионална квалификация или ключова компетентност;
- ✓ Включване в стажуване, чиракуване, заетост в т.ч. в сферата на социалната икономика; насърчаване на самостоятелната заетост и др.

При подготовка на Условието за кандидатстване по ИП 1 на ПО 2 е препоръчително да се ползват текстове за сходни дейности по ПО 1.

Направление 2: „Подобряване достъпа до образование” е насочено към:

- ✓ Насочване към мерки за превенция на ранното отпадане от училище;
- ✓ Насочване към мерки за интеграция в образователната система на деца и младежи;
- ✓ Подобряване достъпа до образователни услуги за ранно детско развитие;
- ✓ Реинтегриране в образователната система на младежи до 18 г., отпаднали от училище;
- ✓ Насърчаване участието на родителите в образователния процес;
- ✓ Работа с родителите от етническите малцинства, които възпрепятстват децата си от редовно посещаване на учебни занятия;
- ✓ Работа с родители без разлика от етническия им произход за разясняване ползите от образователната интеграция и приемането на различието;

Направление 3: „Подобряване достъпа до социални и здравни услуги” е насочено към:

- ✓ Подобряване достъпа до и предоставяне на качествени социални и здравни услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги, съгласно специфичните потребности на целевата група;
- ✓ Предоставяне на индивидуални консултации и социално-здравна медиация на представителите на целевите групи;
- ✓ Повишаване информираността относно социалните и здравните им права;
- ✓ Насърчаване семейното планиране и отговорното родителство;
- ✓ Повишаване здравната култура и др.
- ✓ Организиране на регулярни дейности на групите на майките и децата с цел стимулиране на взаимното учение и ранното детско развитие, в т.ч. осигуряване на експертна помощ за групите на майките според изразените от тях нужди.
- ✓ Реализиране на тематични кампании сред общността от групите на майките.

- ✓ Организиране на курсове по обществено здраве /ориентиране/ за силно маргинализирани общности.

Направление 4: „Развитие на местните общности и преодоляване на негативните стереотипи” е насочено към:

- ✓ Планиране, управление, наблюдение и оценка на инициативи за социално-икономическа интеграция на социално изключени хора, групи и маргинализирани общности и за общностно развитие;
- ✓ Общностни дейности за промяна на практики, имащи негативно влияние върху социалното включване;
- ✓ Инициативи за преодоляване на стереотипи;
- ✓ Инициативи за популяризиране на културната идентичност на етнически общности, вкл. в сферата на традиционните дейности и талантите (занаяти и изкуства).
- ✓ Подкрепа за създаване на междуинституционални механизми за превенция и борба с факторите, пораждащи бедност сред местните общности.
- ✓ Осъществяване на информационни кампании и посредничество за разрешаване на съществуващия проблем с незаконното строителство в кварталите с ромско население чрез подкрепа на населението за стартиране на „легално“ строителство.
- ✓ Подкрепа за включване на местните общности в планирането и реализирането на местни секторни политики и дейности чрез създаване на тематични обществени съвети и консултативни органи.
- ✓ Реализиране на дейности за въвличане на уязвимите общности в обществения живот.
- ✓ Реализиране на кампании за повишаване на информираността сред местните уязвими общности за възможностите, които предоставят съществуващите структури и услуги.
- ✓ Дейности, насочени към създаване на социални контакти на представителите на уязвими общности.

Инвестиционен приоритет 2, ПО 2

Дейностите, насочени към активно включване, трябва да допринасят за повишаване качеството на живот, насърчаване на социалното включване и интегриране в обществото на групите в неравностойно положение и със специални потребности, както и на други уязвими групи. Подкрепа могат да получат координирани мерки за превенция и предотвратяване на причините, които пораждат бедност и социално изключване, в т.ч. подкрепящи интегрирани междусекторни услуги в общността или в семейна среда.

Дейностите, насочени към ранното детско развитие могат да бъдат насочени към подпомагане на семействата с деца от уязвимите групи и предоставяне на качествена грижа за деца, включително за такива с увреждания чрез интегрирани комплексни услуги, услуги по превенция (семеино консултиране, превенция на изоставянето и други).

Допустими са целенасочени дейности във връзка с улесняване **достъпа** до заетост на родители, полагащи грижи за деца възраст или с постоянни грижи за други зависими членове на семейството, като в резултат да повиши качеството на живот на лицата и те да могат да се включат на пазара на труда.

Дейностите за хората с увреждания могат да включват и интегрирани комплексни услуги, които да съчетават и действия за осигуряване на **достъп** до заетост.

В сферата на здравеопазването се подкрепят съпътстващи дейности, насочени към информиране, здравно-консултативни услуги за превенция и здравословен живот, достъп до здравни услуги, като неразделна част от комплексните услуги за социално включване, както и иновативни междусекторни услуги, включващи рехабилитация, трудотерапия и други, според индивидуалните потребности на човека с увреждане.

Проектите по този инвестиционен приоритет на ОПРЧР следва да имат интегриран характер по отношение на подкрепата – от една страна е необходимостта от предоставяне на социални, интегрирани здравно-социални или друг тип подкрепящи услуги за уязвимите /зависими от грижи/ лица, а от друга, дейности за насърчаване включването в заетост на лицето с увреждане или на лицата, полагащи грижи за зависим член на семейството.

МИГ не следва да прилагат директно текстове от национални мерки по този инвестиционен приоритет.

Примерни дейности по инвестиционния приоритет:

- ❖ **Предоставяне на услуги за семейства с деца (включително деца с увреждания), услуги по превенция (семеино консултиране, превенция на изоставянето и други) и на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани между секторни услуги в общността или в семейна среда.**

В рамките на тази дейност могат да се финансират дейности, свързани с предоставянето на подкрепа на нуждаещи се семейства с деца, включително деца с увреждания, с оглед социалното им включване и подобряване качеството на живот, например:

- ✓ Осигуряване на психологическа подкрепа на родители, в това число самотни родители, родители на деца с увреждания, многодетни семейства и т.н.
- ✓ Осигуряване на достъп до услуги за семеино консултиране;
- ✓ Осигуряване на услуги с цел превенция на изоставянето като курсове по семеино планиране, изграждане на привързаност, курсове за справяне с ежедневните родителски грижи, предоставяне на информация на майките във връзка със здравето, образованието, правата ѝ като майка и т.н.

- ❖ **Реализация на интегрирани подходи за мотивиране и насърчаване участието на пазара на труда на лица, полагащи грижи за зависими членове на семейства /деца, включително с увреждания, възрастни хора, зависими от грижа, пълнолетни лица с увреждания/**

Дейността е насочена към улесняване на достъпа до пазара на труда на родители или членове на семейства, полагащи грижи за деца с увреждания, възрастни хора, пълнолетни лица с увреждания чрез предоставянето на интегрирани комплексни услуги. В проектните предложения могат да се включат дейности като:

- ✓ Предоставяне на почасови грижи в семейна или в близка до семейната среда или насочване към услуги в общността за хора с увреждания или деца с увреждания, деца на самотни родители, деца от многодетни семейства с оглед улесняване достъпа до пазара на труда на членовете на семействата, полагащи грижи.

- ✓ Предоставяне на информационни и консултантски услуги за възможности за включване в пазара на труда на лица, полагащи грижи за зависими членове на семейства (като информация и консултация за регистрация в Бюрата по труда, представяне онлайн възможности за търсене на работа и др.).
 - ✓ Дейности за личностно развитие и индивидуална подкрепа на членове на семейства, които се грижат за зависим член на семейството - разработване и прилагане на индивидуални програми с цел подобряване на достъпа до пазара на труда.
 - ✓ Професионално информиране и консултиране, вкл. по въпроси относно упражняването на трудови и осигурителни права на лицата, полагащи грижи за зависими членове или на хората с увреждания;
 - ✓ Включване на лица, полагащи грижи за зависими членове на семейства, в обучения за професионална квалификация и/или ключови компетентности.
- ❖ **Подкрепа за намиране на работа и подобряване на достъпа до заетост на хората с увреждания в трудоспособна възраст, включително чрез интегрирани комплексни мерки и предоставяне на подкрепящи иновативни услуги в общността**

Дейността е насочена към пълноценна интеграция на хората с увреждания и включването им в социалния живот, посредством улесняване достъпа им до заетост чрез подкрепа за мерки, като например:

- ✓ Осигуряване на мотивационна и/или психологическа или друг тип подкрепа за хората с увреждания, според тяхната индивидуална потребност - консултиране, медицинска, социална, образователна и психологическа подкрепа с цел подобряване на достъпа до пазара на труда.
 - ✓ Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда и други подкрепящи услуги за заетост - изразява се в оказване на съдействие на търсещите работа лица и на работодателите, предлагащи работни места, с цел сключване на договор за наемане на работа.
 - ✓ Включване на хора с увреждания в обучения за професионална квалификация и/или ключови компетентности;
 - ✓ Професионално информиране и консултиране, включително по въпрос относно упражняването на трудови и осигурителни права на хората с увреждания - осъществява се с цел подпомагане на лицата в съответствие с техния личностен профил и индивидуални характеристики при избора им на професия, подходящо обучение и кариерно развитие.
- ❖ **Подобряване достъпа до здравеопазване и промоция на здравето, в т.ч. чрез целеви действия, насочени към уязвими групи⁴**

В тази дейност се подкрепят съпътстващи дейности, насочени към информиране, здравно консултиране, услуги за превенция и др., напр.:

- ✓ Консултативни услуги за превенция и здравословен живот, достъп до здравни услуги, като неразделна част от комплексните услуги за социално включване,

⁴ Не е допустимо да се планират и финансират дейности, които се финансират от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК), дейности само за здравни услуги и дейности за активно лечение.

както и иновативни междусекторни услуги, включващи рехабилитация, трудотерапия, според индивидуалните потребности на човека с увреждане.

❖ **Местни социални дейности за социално включване**

В рамките на тази дейност се финансират допълващи дейности за осигуряване на равните възможности за заетост и активизиране на социално уязвимите групи, включени в целевите групи на процедурата, напр.:

- ✓ Работа с работодателите за преодоляване на дискриминационни нагласи при наемането на представители на уязвими групи на пазара на труда.
- ✓ Инициативи за информиране и представяне на възможностите на хората с увреждания и позитивната им роля в обществото с цел разчупване на стереотипите и промяна в нагласата на обществото и работодателите спрямо тях чрез информирането им в достатъчна степен за възможностите на хората с увреждания.

Инвестиционен приоритет 3, ПО 2

ВАЖНО: По този инвестиционен приоритет ще се финансират дейности **само по специфична цел 1: „Подобряване на достъпа на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване до услуги за социално включване и здравеопазване“.**

Във връзка с одобрението на актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“ и подготвения проект на План за действие за периода 2016-2020 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа, от подкрепа по този инвестиционен приоритет се изключват областите, свързани с реализация на двата плана за деинституционализация (съответно на деца и на възрастни). **Това означава, че няма да бъдат подкрепяни дейности в рамките на подхода ВОМР по специфична цел 2 и 3 на инвестиционния приоритет, свързани с деинституционализация на деца, младежи и възрастни.**

Дейностите по изпълнение на този инвестиционен приоритет трябва да са насочени към преодоляване на риска от изпадане в бедност или социално изключване на хора с увреждания и възрастните хора, особено за самотно живеещите възрастни над 65-годишна възраст, поради зависимостта им от социалните плащания и липсата на подкрепа от страна на близки и роднини.

Цел на подкрепата е да се подобри качеството на живот на възрастните, нуждаещи се от обслужване в ежедневието си, и на хората с увреждания чрез осигуряване на дългосрочна грижа, вкл. подкрепящи и интегрирани социални и здравни услуги в общността и в домашна среда. Услугите следва да са ориентирани към самия потребител и към неговите променящи се социални и здравни потребности. Подкрепа се предоставя за развитие на междусекторни услуги за хора с увреждания, включващи рехабилитация, трудотерапия, в подкрепа на социалното им включване.

За дейностите и услугите, които ще получат подкрепа в проектните предложения в рамките на **специфична цел 1** на инвестиционен приоритет 3 на приоритетна ос 2, **препоръчително е да бъде осигурена устойчивост след приключване на проектните дейности.**

Примерни дейности:

- ❖ **Предоставяне на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги в общността или в домашна среда за възрастни хора (включително самотноживеещи хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване) и за хора с увреждания, в т.ч.:**
 - ✓ Осигуряване на грижа за хора с увреждания или самотноживеещи възрастни хора над 65 годишна възраст за задоволяване на ежедневните им потребности;
 - ✓ Осигуряване на подкрепа за хора с увреждания или самотноживеещи възрастни хора над 65 годишна възраст при поддържане на хигиена на обитаваното жилище, пазаруване и приготвяне на храна, пране и други комунално-битове дейности;
 - ✓ Осигуряване на подкрепа за хора с увреждания или самотноживеещи възрастни хора над 65 годишна възраст, насочена към социална работа и консултиране във връзка с задоволяване на потребностите от организация на свободното време и осъществяване на контакти;
 - ✓ Дейности за осигуряване на достъп до услуги в общността, културни образователни и други услуги, подкрепа за извършване на социални и психологически консултации и други, **според потребностите на лицето.**
- ❖ **Подобряване достъпа до здравеопазване и промоция на здравето⁵, в т.ч. чрез целеви действия, насочени към хора с увреждания; хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване и възрастни в риск, в т.ч.:**
 - ✓ Консултативни услуги за превенция и здравословен живот, достъп до здравни услуги, като неразделна част от комплексните услуги за социално включване, рехабилитация, трудотерапия, според индивидуалните потребности на лицата и други.
- ❖ **Местни социални дейности за социално включване, в т.ч.:**
 - ✓ Общностни дейности за промяна на практики, имащи негативно влияние върху социалното включване;
 - ✓ Участие на възрастните хора и лицата с увреждания в клубове, сбирки, събирания на възрастните и др.

ВАЖНО: Дейността “Местни социални дейности за социално включване“ не може да се изпълнява самостоятелно, а само ако в проекта са включени и някои от посочените по-горе примерни допустими дейности по процедурата.

ВАЖНО: За кандидати-общини е задължително дейностите по проекта да разширяват дейността на Центрове за почасово предоставяне на услуги за социално

⁵ Не е допустимо да се планират и финансират дейности, които се финансират от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК), дейности само за здравни услуги и дейности за активно лечение.

включване в общността или в домашна среда, които вече са създадени или подкрепени по ОПРЧР 2014 – 2020.

Инвестиционен приоритет 4, ПО 2

Мерките по този приоритет целят да се улесни достъпа до заетост и да се осигури подкрепа за социалното включване на уязвими групи чрез създаване на подходящи условия за тяхната професионална интеграция в сферата на социалната икономика.

„Социално предприятие“ означава предприятие, независимо от правната му форма, което:

а) в съответствие със своя учредителен договор, устав или друг правен документ за създаването му, има за основна цел постигането на измеримо, положително социално въздействие, а не генерирането на печалба за своите собственици, членове и акционери, и което:

(i) предоставя услуги или стоки, които генерират социална възвръщаемост и/или

(ii) използва метод за производство на стоки или услуги, който въплъщава неговата социална цел;

б) използва своята печалба на първо място за постигането на основната си цел и е въвело предварително определени процедури и правила относно всяко разпределяне на печалба между акционери и собственици, което гарантира, че това разпределяне не накърнява основната цел; и

в) се управлява по предприемачески, отчетен и прозрачен начин, по-специално чрез включване в управлението на работници, клиенти и заинтересовани страни, засегнати от стопанската му дейност.

В случай че кандидатът ще създава ново социално предприятие, при одобрение на проектното предложение и сключване на административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, при представяне на първо междинно искане за плащане трябва да представи пред УО необходимите документи, които да удостоверят, че новосъздаденото социално предприятие попада в обхвата на горепосочената дефиниция.

В случай че към момента на кандидатстване, кандидатът посочи, че попада в посочената дефиниция за социално предприятие, в случай на одобрение на проектното предложение и преди сключване на административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, той трябва да представи съответните документи удостоверяващи това обстоятелство.

Допустими са дейности, насочени към осигуряване на подкрепа за създаване на нови и разширяване дейността на вече съществуващи социални предприятия, специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания във връзка с осигуряване на заетост чрез комплекс от дейности като:

- Психологическо подпомагане и мотивиране на лица от уязвимите групи за включване в заетост, вкл. придобиване на умения за успешно справяне на

работното място и/или адаптиране към работните условия, стимулиране на активно поведение на пазара на труда, вкл. към придобиване/повишаване на професионална квалификация и/или заетост, търсене и избор на подходяща заетост и/или адаптиране към условията на вече заето работно място и др.

- Социална и професионална интеграция на представители на уязвимите групи в сектора на социалната икономика чрез дейности за поощряване участието на лицата в социалния и професионалния живот, съобразени със спецификите на всеки отделен случай, напр. умения за общуване, подкрепа за формиране на трудови навици, съдействие за намиране на подходяща работа, придружаване и подкрепа в процеса на обучение и/или по време на работа и др., насочени към поощряване автономността и независимостта на лицата, както и дейности за разработване на индивидуални трудови, терапевтични и интеграционни програми;
- Предоставяне на обучения на лицата от целевата група, за които е осигурена заетост в социалните предприятия. Под „обучение“ следва да се разбира:

- Професионално обучение, пряко свързано със съответното работно място, което се осъществява в съответствие с изискванията на Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) *или*

- Предоставяне на обучение по ключови компетентности.

За тези обучения са валидни изискванията, описаните в указанията по приоритетна ос 1 (вж. т. 1.1.1 по-горе).

- Предоставяне на обучения за повишаване на управленските и бизнес умения за повишаване ефективността на управление на социалните предприятия, специализираните предприятия и кооперациите на хора с увреждания. Обученията по тази дейност са от типа „обучение за придобиване на професионална квалификация“ и за тях са валидни изискванията, описаните в указанията по приоритетна ос 1 (вж. т. 1.1.1 по-горе). Те следва да отговарят на специалност „Стопанско управление и администрация“ и могат да бъдат по професионални направления и специалностите към кодове от 341 до 347 от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (<http://www.navet.government.bg/bg/spisak-na-profesiite-za-poo/>).
- Подкрепа за осигуряване на заетост за представители на целевата група – до 12 месеца - в дейността могат да бъдат включени единствено новонаети лица от целевата група, като те се наемат по трудово правоотношение.

В случаите, в които по проекта се предоставя подкрепа за вече съществуващи социални предприятия по инвестиционен приоритет 4 на ос 2, финансиране за оборудване или ремонт ще са допустими само във връзка с разкриването на нови работни места и разширяване дейността на предприятието.

Изпълнение на проектите чрез *включване на лица, пряко ангажирани в изпълнението на дейностите по проекти в сферата на социалното включване*

Предоставянето на услугите за социално включване предполага ангажирането на физически лица, които пряко ги осъществяват. Те могат да бъдат досегашни служители и/или новонаети такива във връзка с изпълнението на конкретния проект. Във връзка с дейностите по приоритетна ос 2, такива лица могат да бъдат например: обучители, експерти, психолози, лични или социални асистенти, домашни помощници, рехабилитатори и медицински лица и др. предоставящи услуги лица, като техния вид се определя въз основа на конкретните дейности в проектите. Примери:

- физически лица, наети за предоставяне на услуги за ранно детско развитие (социални работници, медиатори, педагози, психолози, медицински специалисти, рехабилитатори, специални педагози, юристи, детегледачи и др.);
- физически лица, необходими за цялостното функциониране, управление и предоставянето на услугите (ръководител, счетоводител, шофьор, хигиенист и др.);
- физически лица - лични или социални асистенти, домашни помощници, медицински лица и др., предоставящи почасови услуги за лица от целевите групи;
- психолози и супервайзори за подкрепа и/или консултиране и/или супервизия на персонала, предоставящ социални услуги и др.

Необходимостта от включването на такива лица в проектната дейност се обосновава ясно в описанието на съответната дейност, като се посочват и разходите, които са свързани с тях.

Във връзка с лицата, предоставящи услугите са допустими и дейности, като.:

- обучение на персонала за предоставяне на услугите,
- предоставяне на психологическа подкрепа и супервизия на работата им, разработване на правила/методология за дейността на услугата, и др.

ПРЕДВИД ФАКТА, ЧЕ ДЕЙНОСТИТЕ ПОД ТАЗИ ОС СА В ЗАВИСИМОСТ ОТ ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ЛИЦАТА, НАСТОЯЩИТЕ УКАЗАНИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ДОПУСТИМИ ПРИМЕРНИ ДЕЙНОСТИ ЗА ПОДКРЕПА НЕ МОГАТ ДА БЪДАТ ИЗЧЕРПАТЕЛНИ.

При използване на материали в частта дейности от национални процедури на УО на ОПРЧР за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, Условието за кандидатстване, които МИГ подготвят, трябва ясно да отразяват местната специфика на територията, към която проектите да имат отношение.

В случай че са предвидени дейности за оборудване и обзавеждане, същите трябва да са добре обосновани и да произтичат от мярката в СВОМР. В случаите на предоставяне на безвъзмездна финансова помощ под формата на действително направени разходи, средствата за оборудване и обзавеждане **не може да надхвърлят 20 % от допустимите преки разходи** по проекта. В случай на обоснована необходимост, е допустимо увеличение до 35% максимум, като в този случай се предоставя задълбочен и аргументиран анализ от страна на МИГ, който се одобрява от УО в хода на съгласуване на условията за кандидатстване.

В рамките на тези дейности не е допустимо закупуването на машини и съоръжения, свързани с модернизация на производствената/основната дейност на предприятието.

Строително-монтажни работи са допустими само и единствено в проекти, свързани с дейности, касаещи хора с увреждания. Дейностите трябва да са добре обосновани и да произтичат от мярката в СВОМР, като разходите за СМР са допустими **до 10% от допустимите преки разходи** по проекта.

Тези дейности са допустими, само ако пряко произтичат от спецификата на проекта. Необходимостта от конкретното оборудване, което ще се закупи по проекта, или конкретния ремонт задължително се обосновават във Формуляра за кандидатстване. Ремонтът се реализира по правилата на ЕФРР, съгл. чл. 98 от Регламент 1303/2013 г.

II. 4. Индикатори

Индикаторите за изпълнение и за резултат по ОПРЧР се планират **по съответните специфични цели на инвестиционните приоритети, съответстващи на мярката.**

ВАЖНО: Индикаторите за изпълнение и резултат и техните целеви стойности следва да са съобразени с бюджета по мярката, да са измерими и реалистични по посока очаквани резултати и извършени разходи. УО си запазва правото на корекции, в случай на неспазване на това изискване.

В Условието за кандидатстване се включват индикаторите от ОПРЧР /задължително/ и от СВОМР, като те следва да се обособят в отделни таблици и само индикаторите от ОПРЧР се въвеждат в секция „Индикатори“ в ИСУН 2020. Включването на индикаторите от СВОМР не е задължително и няма отношение към ОПРЧР.

Индикаторите на ниво стратегия за ВОМР не следва да се включват във Формуляра за кандидатстване в ИСУН 2020. Информацията за изпълнението на тези индикатори ще се отчита от МИГ по време на изпълнение на проектите.

Индикаторите за изпълнение и резултат, които стават част от административния договор, са обект на отчитане и проверка, като неизпълнението им може да доведе до налагане на финансова корекция.

II.5 Кандидати и партньори

Посочените в мерките на МИГ допустими бенефициенти могат да бъдат обособени в Условието за кандидатстване като кандидати и/или партньори. Ако мерките в СВОМР не определят категорично наличието или липсата на партньори, МИГ може да включи партньорство като възможно, но не задължително.

Организациите, посочени в мярката като допустими бенефициенти могат да бъдат причислени към кандидати или към партньори или към двете категории, в зависимост от възможната роля на организацията в изпълнението на основните дейности и целите на процедурата. Следва да се има предвид, че партньорът изпълнява част от дейностите,

които не са преобладаващи и основни за проектното предложение, и разходва бюджет за тях.

Обучителни/образователни организации, организации за извършване на посредническа дейност на пазара на труда, както и центрове за информация и професионално ориентиране не се планират като кандидати или партньори в процедурите по мерките от СВОМР.

III. Провеждане на процедури чрез подбор на проекти⁶

МИГ провежда недискриминационна и прозрачна процедура за подбор на проекти към стратегията за ВОМР, като разработва Условия за кандидатстване, включително ред за оценка на проектни предложения, който не нарушава минималните изисквания по чл. 41, ал. 1 и 2 от ПМС 161/4.07.2016 г.

Когато редът за оценка се различава от минималните изисквания и от указанията на УО, той подлежи на одобрение от УО на ОП РЧР. В този случай, МИГ го предоставя на УО на ОПРЧР с последователно номерирани страници.

И в двата случая редът следва да е подписан от представляващия МИГ.

УО одобрява реда за оценка в срок до 10 работни дни, съгласно чл. 41, ал. 5 и 6 на ПМС 161. Редът за оценка се публикува на страницата на ОПРЧР и на Единния информационен портал. Безвъзмездната финансова помощ се **предоставя чрез подбор на проектни предложения.**

Процедурите за подбор се обявяват, съгласно одобрения Индикативен график. Във връзка с планираните в нея срокове, МИГ следва да предвидят достатъчно време за подготовка, имайки предвид сроковете за съгласуване с Министерство на финансите и УО на ОПРЧР, общественото обсъждане.

1. Подготовка на документация за обявяване на процедура чрез подбор на проекти

Документацията за стартиране на всяка процедура чрез подбор на проекти за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ съдържа следните документи (*Приложение 1 – Образци на документи при процедура на подбор на проекти*):

1. Обява за откриване на процедура чрез подбор на проекти (*Приложение 1.1*);
2. Условия за кандидатстване⁷ по типов образец, утвърден от заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на Министерския съвет и на неговата администрация (*Приложение 1.2*), вкл. електронен Формуляр за кандидатстване по типов образец, Автобиография, Декларация на кандидата/партньора /ако е приложимо/, Декларация за минимални и държавни помощи /ако е приложимо/, Договор по типов образец и приложения за информация (към Приложение 1.2).

⁶ Процедурата чрез подбор на проекти представлява покана за прием на проектни предложение за изпълнение на мярка/част от мярка, съгласно одобрената СВОМР.

⁷ Условията за кандидатстване са идентични с термина Условия за кандидатстване, цитиран навсякъде в документите.

Въз основа на одобрената СВОМР и включените в нея мерки и одобрената ИГРП/индикативен график, при спазване на настоящите указания се разработват **Условия за кандидатстване, които включват условия за кандидатстване и условия за изпълнение на одобрените проекти.** В тях се посочват критериите и методиката за оценка на проектните предложения, в т.ч. специфичните критерии, предвидени от МИГ в одобрените стратегии за ВОМР, в съответствие с Приложение „Методология за техническа и финансова оценка“⁸. УО също така е публикувал за информация на интернет сайта www.esf.bg, раздел ВОМР, Ръководство за бенефициенти за изпълнение на договори по процедури по ВОМР.

Специфични критерии на МИГ за оценка, фигуриращи в СВОМР, следва да са включени в методологията за ТФО, приложение за информация към Условията за кандидатстване. Специфичните критерии не могат да бъдат променяни по същество в Условията за кандидатстване без да бъде налице промяна в СВОМР, освен ако няма изричен текст в стратегията, че това е допустимо. МИГ трябва да определят минимален праг за преминаване на проектно предложение, който не може да бъде по-малко от 50 % от общия брой точки. МИГ определят прагове по раздели 1, 2, 3 и 4, ако някое проектно предложение получи 0 точки по някой от раздели 1, 2, 3 или 4, то се предлага за отхвърляне.

Проектът на Условия за кандидатстване (включително всички приложения) се изпраща по електронна поща – vomr@mlsp.government.bg, до ръководителя на УО за съгласуване (в срок до 15 работни дни от получаването на документите от МИГ). В уведомлението за изпращане на проект на Условия за кандидатстване, МИГ следва ясно да посочат по коя мярка е подготвената процедура. В случай че в разработените Условия има несъответствия с текстове от конкретната мярка в СВОМР, МИГ следва да обосноват причината за това в уведомлението до УО.

Ако при първоначален преглед УО установи липса на съответствие и съгласуваност между основни компоненти (кандидати и партньори, дейности, целеви групи, индикатори и др.), УО връща до МИГ по електронна поща в срок от 5 работни дни от получаването, коментари по установените несъответствия без детайлно разглеждане на целия пакет документи. МИГ изпраща преработен проект на Условия за кандидатстване, съгласно коментарите на УО.

В случай на установени непълноти и/или нередовности в Условията и пакета документи за кандидатстване при цялостен преглед, УО уведомява МИГ по електронна поща в срок от 15 работни дни от получаването на документите от МИГ, която следва да отстрани констатираните нередовности.

Преди публикуване на проекта на Условия за кандидатстване и приложенията към тях, МИГ изпраща одобрените от УО документи за съгласуване със структурата в Министерство на финансите /МФ/, която отговаря за държавните помощи (по реда на чл. 26 т. 3 от ЗУСЕСИФ и чл. 3т. 1 от Наредба 4 /22.07.2016 г. на министъра на финансите). Срокът за становище от МФ е 10 работни дни. Документите се изпращат към МФ с официално писмо на хартия (приложенията към писмото за изпращане може да се изпратят на електронен носител).

⁸ В случай на промяна на критериите, приети от Комитета за наблюдение на ОП РЧР, актуализираните критерии ще бъдат обявени на сайта на ОП РЧР 2014 – 2020 своевременно.

При установени непълноти по Условието от страна на МФ, МИГ предприемат мерки за привеждането им в съответствие с правилата по държавните помощи, след което целия пакет на условията за кандидатстване, писмото на МИГ до МФ и отговора от МФ, МИГ изпращат по електронна поща до ръководителя на УО за съгласуване преди публично обсъждане.

На интернет страницата на МИГ и в ИСУН /при техническа възможност/ се публикува за публично обсъждане **проекта на Условия за кандидатстване** и приложенията към тях. Преди публикуване за публично обсъждане, МИГ въвеждат процедурата в ИСУН в „чернова“ (попълват се само задължителните полета на този етап), за да се създаде номер на процедурата от системата. Срокът за писмени възражения и предложения по документацията **не може да бъде по-кратък от една седмица**. В рамките на този срок, потенциалните кандидати могат да дават предложения за промяна в документите или възражения и коментари по условията, а не да задават въпроси във връзка с кандидатстването и изпълнението на мерките.

След изтичане на посочения по-горе срок, постъпилите коментари (ако е приложимо) се обобщават и се изготвя обосновка за тяхното приемане или отхвърляне (Приложение 1.3 – Справка за отразяване на коментарите след публично обсъждане на Условия за кандидатстване).

Коментарите от публичното обсъждане, които се приемат се отразяват в Условието за кандидатстване и приложенията към тях в режим „проследяване на промените”. Променените документи и Справката за отразяване на коментарите от публично обсъждане се представят за съгласуване на УО на ОПРЧР.

В случаите, в които по време на публичното обсъждане, се установи, че в Условието за кандидатстване са допуснати технически грешки, следва да се аргументират направените промени в листа за проверка. Промените следва да са в режим „проследяване на промените”.

След отразяване на коментарите и съгласуване с УО на ОПРЧР или в случаите, в които няма постъпили коментари, окончателният вариант на Условията за кандидатстване и приложенията към тях се утвърждава от Управителния съвет на МИГ и документите се одобряват със Заповед на председателя на УС.

2. Обявяване на процедура чрез подбор на проекти

Обявата заедно с Условието за кандидатстване се публикуват на интернет страниците на МИГ и в ИСУН 2020. За улеснение на МИГ, във връзка с регистрацията на процедурата в ИСУН, може да се приложи проверка чрез Лист за проверка на процедура в ИСУН 2020 (Приложение 1.4). В ИСУН (в частта „Вътрешни документи“) се публикуват:

- писмо от МИГ до МФ за съгласуване на режима за държавни помощи;
- становището на МФ по отношение на прилагане на режима за минимални помощи;
- протокол и заповед за утвърждаване на Условията от УС на МИГ.

Изменение на Условията за кандидатстване се извършва съгласно чл. 26, ал. 7 от ЗУСЕСИФ. Променените документи /в режим track changes/ се представят на РУО за одобрение на документацията и се утвърждават от УС на МИГ/. Променените Условия

за кандидатстване се публикуват на интернет страницата на МИГ и в ИСУН 2020 в срок до 3 /три/ дни от утвърждаване на документацията.

След официалното публикуване на Обявата, Условието за кандидатстване и пакета документи към тях, в тридневен срок **МИГ уведомява всички участници в публичното обсъждане на процедурата**. Описаното е в съответствие с чл. 26, ал. 4 от ЗУСЕСИФ, където е посочено, че за неуредените въпроси, свързани с общественото обсъждане, се прилага глава пета, раздел II от Административно-процесуалния кодекс. Уведомяването се извършва като се изпраща писмено съобщение от страна на МИГ до всички организации, участници в общественото обсъждане, в което им се съобщава, че публичното обсъждане по процедурата е приключило и същата е обявена официално.

Председателят на МИГ **прекратява със заповед процедурите** на подбор на проекти, в случаите при които не са постъпили в срок проектни предложения или всички проектни предложения са оттеглени; спряно е финансирането по съответната програма или на част от нея от страна на Европейската комисия; в случаите, в които РУО не одобрява доклада за проверка на процедурата по оценка, когато в процедурата са допуснати съществени нарушения или в други регламентирани случаи. В случай на прекратяване на процедурата, кандидатите се уведомяват по електронен път или на хартиен носител, ако е приложимо, от председателя на МИГ и нямат право на обезщетения.

3. Разяснителна кампания за потенциални бенефициенти

След официалното обявяване на процедурата, в разумен срок, МИГ провеждат разяснителната кампания, чрез печатните и/или електронните медии, специални срещи с потенциални бенефициенти, информационни дни, издаване на информационни материали.

Кандидат в процедура може да иска разяснения по документите за кандидатстване в срок до 10 дни преди изтичането на срока за кандидатстване (когато срокът за кандидатстване е от 30 до 60 дни) и в срок до три седмици преди изтичането на срока за кандидатстване (когато срокът за кандидатстване е минимум 60 дни). Разясненията се утвърждават от председателя на УС на МИГ или оправомощено от него лице. Разясненията се дават по отношение на условията за кандидатстване, не съдържат становище относно качеството на проектното предложение и са задължителни за всички кандидати.

Разясненията се публикуват на страницата на МИГ и в секция „Вътрешни документи“ на ИСУН, в срок до 5 дни от получаването на искането за разяснение, но не по-късно от 5 дни преди изтичането на срока за кандидатстване (когато срокът за кандидатстване е от 30 до 60 дни) или две седмици преди изтичането на срока за кандидатстване (когато срокът за кандидатстване е минимум 60 дни). Разясненията се предоставят на Оценителната комисия (ако е приложимо), за да се спазват по време на оценката и се прилагат към оценителния доклад в ИСУН.

4. Подаване на проектни предложения

Проектните предложения се разработват при използване на уеб базиран формуляр в ИСУН 2020 и се подават по електронен път чрез ИСУН 2020.

Всеки кандидат може писмено да оттегли проектното предложение от оценителния процес чрез заявление за оттегляне. Оттегленото проектно предложение не подлежи на оценка, но се вписва в оценителния доклад.

В случай че проектът е в процес на оценка, кандидат може писмено да оттегли проектното предложение от оценителния процес чрез заявление за оттегляне до МИГ. МИГ препраща депозираното искане до УО. УО има правата в ИСУН2020 да оттегли съответното проектно предложение.

Оценката на проектните предложения се извършва по реда на точка IV.

IV. Оценка на проектните предложения

1. Назначаване на комисия по избор на проектни предложения (КИПП)

Комисия за избор на проектни предложения се назначава със заповед на Председателя на Управителния съвет на МИГ. Изискванията по отношение на сформирането и структурния състав на комисията са съгласно Минималните изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР по чл. 41, ал. 2 от ПМС 161/2016г.

Управителният съвет на МИГ носи пълна отговорност за спазването на изискванията при подбор на състав на КИПП и законосъобразния избор за назначаването ѝ. В тази връзка МИГ следва да изпрати до УО Протокол с Решение на Управителния съвет за одобряване състава на КИПП заедно със заповед на Председателя на Управителния съвет на МИГ за назначаване на комисията по избор на проекти. Протоколът се сканира и се прикачва към Оценителния доклад в ИСУН 2020. Оценителната сесия в ИСУН 2020 се създава от УО въз основа на получената заповед.

В работата на КИПП участват и наблюдатели по предложение на УО на ОПРЧР, като същите се включват в заповедта за назначаване на КИПП. За тази цел, преди издаването на заповедта за назначаване на КИПП, МИГ изпращат до РУО покана за номиниране на наблюдатели от страна на УО в срок до 3 дни преди изтичане на крайния срок за кандидатстване. Наблюдателите представляват УО на ОПРЧР с цел да гарантират законосъобразното и правилно провеждане на процедурата за подбор на проекти. Те имат право да преглеждат работата ѝ, като не могат да влияят по какъвто и да е начин при оценяването на проектните предложения. При констатиране на нарушения на процедурата наблюдателят е длъжен писмено да информира ръководителя на съответния УО и председателя на колективния управителен орган на МИГ. Наблюдателите са длъжни в края на процеса да изготвят доклад до председателя на МИГ и до РУО за своята дейност, който става неразделна част от оценителния доклад по съответната процедура.

При възникване на обстоятелство, поради което председател, секретар/и, наблюдател или оценител, не може да изпълнява задълженията си, той се заменя с друго лице, което притежава необходимата квалификация и професионална компетентност за изпълнение на задачите и отговаря на горепосочените изисквания, като за това се изменя заповедта за определяне на КИПП.

2. Оценка на подадените проектни предложения

КИПП извършва оценка на всички постъпили в срок проектни предложения и на всички етапи от оценката, в съответствие с критериите в Условието за кандидатстване и Минималните изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР по чл. 41, ал. 2 от ПМС 161/2016г. Подадените след крайния срок проектни предложения се присъединяват към оценителната сесия, но не подлежат

на оценка. Те се отхвърлят от оценителната комисия на това основание без да бъдат разглеждани по конкретната покана.

Оценката на подадените проекти се извършва изцяло в ИСУН 2020. Права да оценяват проектните предложения имат единствено оценителите. Ролята на помощник-оценителите е ограничена само до това да дават становища по определени аспекти на проекта. Същите не могат да въвеждат оценки или друга информация в оценителната сесия.

Преди да започне оценителния процес, председателят на комисията/отговорен експерт от МИГ провежда въвеждащо обучение на членовете на оценителната комисия. Въвеждащото обучение се провежда по предварително разработена програма, която задължително включва:

1. Запознаване на оценителите с техните права и задължения в оценителния процес;
2. Запознаване с особеностите на процедурата за предоставяне на БФП (цели, индикатори, бюджет, критерии за допустимост на кандидатите, дейностите, разходите и др.);
3. Запознаване с етапите на оценка и критериите за оценка, като тук следва да се обърне особено внимание върху критериите за „Техническа и финансова оценка”.
4. Запознаване с процедурата за извършване на оценка чрез системата ИСУН 2020.

Комисията започва работа след запознаване със списъка с участниците и представените проектни предложения. Членовете на комисията, включително председателя и секретаря/ите, помощник оценителите и наблюдателите подписват декларации за липса на конфликт на интереси, поверителност и безпристрастност (**Приложение 2.2**), веднага след като научат имената на кандидатите и партньорите.

Председателят/секретарят на оценителната комисия публикуват в секция „Документи“ в оценителната сесия по конкретната процедура в ИСУН автобиографиите на членовете на оценителната комисия, програмата за провеждане на въвеждащо обучение, както и декларациите за липса на конфликт на интереси.

3. Етапи на оценителния процес

3.1. Оценка на административното съответствие и допустимостта /АСД/:

На този етап на оценка се оценява дали проектното предложение отговаря на всички критерии в Таблицата за оценка на административното съответствие и допустимост, публикувана в Условието за кандидатстване. Оценката за АСД на един проект се извършва чрез попълване на оценителна таблица в системата ИСУН 2020.

Когато при оценката на проектните предложения се установи липса на документи и/или друга нередовност, комисията изпраща на кандидата уведомление за установените нередовности и определя разумен срок за тяхното отстраняване, който не може да бъде по-кратък от една седмица. Уведомлението съдържа и информация, че неотстраняването на нередовностите в срок може да доведе до прекратяване на производството по отношение на кандидата. Отстраняването на нередовностите не може да води до подобряване на качеството на проектното предложение. Комуникацията с кандидатите се извършва чрез ИСУН 2020 като администраторът на сесия (Председател/Секретар) изпраща в „секция комуникация“ до посочения в профила на кандидата електронен адрес

искане за получаване на допълнителна информация и „отключва“ за редактиране единствено секция 12 на формуляра, където кандидатът може да прикачи допълнителните документи и/или информация. Кандидатите могат да бъдат информирани за наличието на активна комуникация в ИСУН и чрез факс/телефон/електронна поща.

След приключване на оценката на етап административно съответствие и допустимост, администраторът на сесия (Председател/Секретар) обобщава оценката от този етап за всяко проектно предложение в системата ИСУН 2020.

3.2. Техническа и финансова оценка /ТФО/

“Техническа и финансова оценка” е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с критериите за оценка, описани в Условието за кандидатстване. Критериите за оценка не подлежат на изменение по време на провеждането на процедурата. Оценката се документира чрез попълването на оценителни таблици в системата ИСУН 2020.

Тази оценка се извършва независимо най-малко от двама членове на комисията, като те могат да бъдат подпомагани от помощник-оценители. Техническата и финансова оценка на проектните предложения се извършва в съответствие с Минималните изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР по чл. 41, ал. 2 от ПМС 161/2016.

Оценителната комисия може да извърши корекции в бюджета на проектното предложение в съответствие с чл.19, ал.7-10 от ПМС 162/2016г.

При оценката се следват Правила за работа на оценителна комисия – *Приложение 2.3.*, които се адаптират за всяка покана.

Приложимо само за проекти, за които се прилага опростено отчитане на разходите чрез определяне на еднократни суми за отделните видове разходи, съгласно чл. 67, (1), т. (в) от Регламент 1303/2013 г.:

В случай че не се постигне увереност в оценителната комисия по време на оценката, че предвидените дейности и количества, посочените разходи за тяхното осъществяване и дефинираните резултати са аргументирани и съобразени (реалистични) със заложените цели на проектното предложение, ще се изпращат комуникации чрез ИСУН 2020. Ако не се стигне до споразумение между оценителната комисия и кандидата, същият ще бъде поканен чрез ИСУН 2020 на присъствено договаряне. От срещата ще се изготвят протоколи, подписани от всички страни, участвали в договарянето. В протоколите ще се опишат и постигнатите споразумения, които ще се отразят и станат част от проектобюджета, административния договор и формуляра за кандидатстване.

В присъственото договаряне задължително трябва да присъства и лицето, представляващо кандидата. В случай че кандидатът се представлява от няколко лица, поне едно от лицата, представляващи кандидата трябва да присъства на договарянето.

4. Оценителен доклад

Работата на КИПП приключва с изготвяне на оценителен доклад за дейността си до председателя на колективния управителен орган на МИГ и ръководителя на УО на ОПРЧР. Съдържанието и сроковете във връзка с изготвяне на оценителния доклад са

уредени в Минималните изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР по чл. 41, ал. 2 от ПМС 161/2016г. Оценителният доклад и приложенията към него се прикачват в секция „Документи“ на оценителната сесия в ИСУН 2020. МИГ изпраща уведомление за приключване на оценката до УО на ОПРЧР по електронна поща в срок **до 5 работни дни** от одобряването на оценителния доклад от Управителния съвет на МИГ. Приключването на работата на КИПП и предоставянето на възможност на кандидатите за обжалване става съгласно чл. 44 и 45 от ПМС 161/04.07.2016 г.

УО на ОПРЧР извършва проверка за спазване на процедурата за подбор на проекти от МИГ, съгласно чл. 47 от ПМС 161/04.07.2016 г.

МИГ уведомява всички неодобри и частично одобрени кандидати (не са признати всички разходи в бюджета) чрез информационната система ИСУН 2020 с писмо (**Приложение 2.1- Образец на писма за неодобри и частично одобрени кандидати**).

Одобрените кандидати се уведомяват от УО на ОПРЧР на по-късен етап - след издаването на решение на РУО за одобряване на оценителния доклад на МИГ.

Указания за възражения:

Всеки кандидат, получил уведомително писмо от МИГ, че проектното му предложение не е одобрено или че е частично одобрено, има право да възрази пред финансиращия/финансиращите проекта УО в срок до 3 работни дни от датата на получаването на уведомлението. Възражение може да бъде подадено от всички отхвърлени кандидати – както за етап АСД, така и за ТФО.

Ръководителят на УО се произнася по основателността на възражението в срок до 10 работни дни от неговото получаване, като:

1. връща проектното предложение за повторно извършване на процедурата по оценка;
2. потвърждава предварителното решение на МИГ.

В случая по т. 1, УО уведомява МИГ с мотивирано решение и дава указания на комисията. МИГ има задължението да събере отново оценителната комисия, която да извърши повторна оценка на върнатото/ите проектно/и предложение/я като се съобрази с мотивите и указанията на УО. По този начин се гарантира, че кандидат няма да бъде отхвърлен повторно на идентично основание като при първоначалната оценка. В случай, че проектното предложение бъде отхвърлено отново, но на друго основание, то за кандидата отново се поражда правото за възражение.

Съгласно Минимални изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР (ако е приложимо), КИПП включва минимум трима членове с право на глас и трима резервни членове. С цел да се гарантира обективността на оценката, в случай на връщане на проектно предложение в оценка, следва в заповедта за определяне на КИПП да се включи изричен текст, с който да се предвиди включването на резервните членове в оценката. Проектното предложение следва да бъде разгледано от лица, различни от лицата, извършили първоначалната оценка. Проверката се извършва съгласно Указанията на УО за прием и изпълнение на проекти.

При извършване на проверката за основателността на постъпилите възражения се следват критериите за оценка на административното съответствие и допустимостта и техническа и финансова оценка за съответната процедура, публикувани в Условието за кандидатстване. Не могат да бъдат добавяни нови критерии, както и да бъдат изисквани допълнителни документи от кандидатите.

Възраженията и становищата по тях, както и резолюцията на ръководителя на УО, се публикуват в секция „Документи“ в оценителната сесия в ИСУН и се архивират към доклада до РУО за проверка на процедурата по оценка.

Работата на КИПП по повторната оценка приключва с изготвяне на оценителен доклад до председателя на колективния управителен орган на МИГ и ръководителя на УО на ОП РЧР. Съдържанието и сроковете във връзка с изготвяне на оценителния доклад за повторната оценка са уредени в Минималните изисквания към реда за оценка на проектни предложения към стратегията за ВОМР по чл. 41, ал. 2 от ПМС 161/2016г.

Ръководителят на УО уведомява писмено всички кандидати (с копие до МИГ), подали възражения за резултатите от разглеждането по реда на чл. 61 от АПК, т.е. в 3 дневен срок от съответния акт.

След решението на РУО за одобрение/отхвърляне на Оценителния доклад, УО уведомява всички участвали в процедурата кандидати за резултатите от оценката.

V. Изпълнение на проектите

УО на ОПРЧР подписва административен договор с бенефициента. МИГ, одобрили проекта, подписват договора като трета страна.

За подготовката на административните договори, МИГ подава на УО необходимата информация в табличен вид, по приложение – **Приложение 2.4**

УО на ОПРЧР изготвя „Ръководство за бенефициенти по изпълнение на договори“ (публикувано на интернет страницата на Управляващия орган), което се публикува и на страницата на МИГ. В Ръководството за бенефициенти по изпълнение на договори следва да се включи текст, с който бенефициентът се задължава след сключване на договор за предоставяне на БФП, да създаде „код за достъп“ в секция „Договори“ в ИСУН с права „четене“ на служител/и на МИГ.

Отговорностите на МИГ в процеса на изпълнение на проектите са уредени в образца на административния договор.

След сключване на административните договори, на интернет страницата на ОПРЧР се публикува информацията относно предоставената безвъзмездна финансова помощ в съответствие с чл.28 от ПМС 162/2016 г. Отговорен за подготвянето и публикуването на информацията е УО на ОПРЧР.

Ръководителят на УО на ОПРЧР може едностранно да прекрати договор с бенефициент по реда на чл. 39, ал. 3-5 ЗУСЕСИФ.

Мониторинг за изпълнение на стратегиите за ВОМР се извършва от УО на ПРСР и МИГ. Мониторинг върху изпълнението на проект с финансиране от ОПРЧР 2014 – 2020 в рамките на стратегията за ВОМР се извършва от МИГ, както и от УО на ОПРЧР, съгласно

чл.51 от ПМС 161/2016 г., административния договор и процедурите на УО на ОПРЧР за наблюдение изпълнението на проекти.

Съгласно разпоредбите на ПМС № 161/2016, МИГ въвеждат съотносимата информация в изпълнение на подхода ВОМР в ИСУН.

Съгласно чл. 52, ал. 2, б. А) на ПМС № 161/2016, МИГ подготвят годишен доклад за отчитане изпълнението на стратегията за ВОМР до УО на ПРСР 2014 - 2020 г. и до УО на останалите програми, страни по споразумението.

Списък на приложенията:

Приложение №	Заглавие на приложението
Приложение А:	Методология за опростено отчитане на разходи по ОПРЧР
Приложение 1	Папка - Образци на документи при процедура на подбор на проекти
Приложение 1.1.	Обява за откриване на процедура на подбор на проекти
Приложение 1.2.	Образец на пакет Условия за кандидатстване по схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ - Условия за кандидатстване - Административен договор и приложения - Документи за попълване - Документи за информация
Приложение 1.3.	Справка за отразяване на коментари след публично обсъждане на Условия за кандидатстване
Приложение 1.4.	Лист за проверка на Условия в ИСУН
Приложение 2	Папка – Документи оценителна комисия
Приложение 2.1.	Папка - Образци на писма до неодобрените и частично одобрените кандидати
Приложение 2.2.	Декларация за липса на конфликт на интереси
Приложение 2.3.	Правила за работа на оценителна комисия при подбор на проекти, финансирани чрез ВОМР
Приложение 2.4.	Таблица с данни за подготовка на договори